

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การจัดการศึกษาวิชาพระพุทธศาสนา หรือ เรื่องการเรียนการสอนศีลธรรม เป็นเรื่องเร่งด่วน เพราะขนาดของประเทศชาติอยู่ที่การสอนศีลธรรมแก่เยาวชน การจัดหลักสูตรศีลธรรมนั้น สามารถทำได้ตั้งแต่ชั้นอนุบาลถึงชั้นมหาวิทยาลัย (ปาน จันทราบุค 2514: 27) แต่การจัดการศึกษาวิชาพระพุทธศาสนาจะประสบผลสำเร็จ ได้มากเพียงใด ขึ้นอยู่กับกระบวนการเรียนการสอน เพราะกระบวนการเรียนการสอนมี ผลต่อทัศนคติของนักเรียนที่มีต่อวิชาพระพุทธศาสนา จากผลการวิจัยของ โสภก ชูพิบูลย์ (2522: บทคัดย่อ) พบว่า ที่เยาวชนไม่สนใจศึกษาหาความรู้ทางพระพุทธศาสนา เพราะ ไม่สนุก ซึ่งชี้ให้เห็นว่ามีสาเหตุมาจากกระบวนการเรียนการสอน ทั้งนี้กล่าวได้ว่า กระบวนการเรียนการสอนมีความสำคัญต่อผลสำเร็จของการจัดการศึกษาวิชาพระพุทธศาสนา

เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนา

เนื่องจากกระบวนการเรียนการสอนมีความสำคัญดังกล่าว จึงมีผู้เสนอแนวคิด เกี่ยวกับการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาไว้มากมาย กล่าวคือ

พระโสภณคณาภรณ์ (เอกสารอักษระนา: 1-16) ได้กล่าวถึงการสอน พระพุทธศาสนาในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาว่า พระรัตนตรัยเป็นหลักสำคัญที่สุด ถ้าชาวพุทธมีศรัทธาคำรงมั่นคงในพระรัตนตรัยได้อย่างอื่นก็ทำเป็นไปได้ออก แต่ถ้ามีความ เกลียดแค้นสงสัยในเรื่องของพระรัตนตรัยก็ทำเป็นไปไม่ได้ นอกจากนี้เรื่อง การเรียน การสอนพุทธศาสนาก็เหมือน เรื่องของปรัชญา คือเรียนความนึกของนักปรัชญา ความนึกที่ เกี่ยวข้องกับพุทธศาสนาก็เป็นความนึกที่จะต้องอธิบายความแนวพระพุทธศาสนา ผู้สอนจะต้อง เข้าใจด้วยตนเองก่อนจึงจะถ่ายทอดให้คนอื่นเข้าใจได้

ข้อเสนอแนะต่อครูที่สอนศีลธรรมคือ เรื่องของการปรับทิว ในทางศาสนาได้ แสดงไว้ 5 คำคม คือ

1. มีประสบการณ์ตรงทางประสาทสัมผัสมากในเรื่องนั้น ๆ
2. ท่องท่องจำเรื่องราวต่าง ๆ ไว้ได้
3. สามารถท่องจำกฎเกณฑ์สำคัญ ๆ ไว้ได้
4. นำเรื่องเหล่านั้นมาพิจารณา อย่างมีระบบความคิด ด้วยหลักการ และวิธีการที่เหมาะสมแก่กรณีนั้น ๆ

5. สามารถเชื่อมโยงหาจุดแตกต่าง หาจุดสัมพันธ์ หาจุดแตกต่างของแต่ละเรื่องได้ ซึ่งหมายความว่าต้องมองอะไรในแง่มุมต่าง ๆ ที่กว้างไม่มองในมุมแคบ

ฉอ สวัสดิทานิชย์ (2522: 11) ได้กล่าวถึงเรื่องการเรียนการสอนศีลธรรมไว้ว่าเป็นเรื่องสำคัญ ไม่ใช่เพียงแต่จัดการอบรมครูศีลธรรม หรือให้แก่ครูศีลธรรมสอนศีลธรรมเพียงผู้เดียว ครูทุกคนต้องช่วยกันสอนศีลธรรม โดยสอนตามเหตุการณ์ สอนเหมือนกับพ่อแม่สอนลูก คือเด็กทำอะไรก็สนับสนุนส่งเสริม เห็นเด็กทำอะไรผิดก็ว่ากล่าวตักเตือน ห้ามปราม ซึ่งถ้าครูตั้งใจทำอย่างนี้โดยสม่ำเสมอแล้วก็จะปรับปรุงมาตรฐานการสอนได้มากขึ้น

ปาน จันทราบุท (2514: 24-27) ได้กล่าวถึง วิถีทางนำพระพุทธศาสนา เข้าถึงเยาวชนว่า มีวิธีดังต่อไปนี้คือ

1. โดยวิธีการนำ มีความหมาย 2 อย่าง คือ การประพาศิทธเป็นตัวอย่าง และนำไปสู่สถานที่ที่จะสามารถประทับใจ และดึงดูดใจเยาวชนได้ เช่น นำไปวัดนำไปสู่ที่สงฆ์อื่น ๆ
2. โดยวิธีการอบรม หมายถึง การชักจูงล่อลวงเกลานิสัยโดยซีให้เห็นสิ่งผิดถูก สิ่งควรไม่ควร
3. โดยวิธีสอน ได้แก่ การสอนโดยถือเป็นวิชา เป็นศาสตร์ที่สำคัญอย่างวิชาการอื่น ๆ การบังคับให้คนเรียนศีลธรรม เปรียบเหมือนบังคับให้คนใช้ของกำรยาได้กินยา และเป็นดาร์ให้ความเมตตาแก่เยาวชน

พระมหาพรศักดิ์ จิตโสภโณ (ม.ป.ป.: 43-46) ได้กล่าวถึงวิธีการสอนของพระพุทธเจ้าไว้หลายอย่าง ซึ่งสามารถเลือกนำไปใช้สอนผู้เรียนได้ตามแต่ละระดับสติปัญญาของผู้เรียน คือ

1. ทรงสอนโดยท่าตัวอย่างใหญ่ โดยการปฏิบัติขอมให้เป็นแบบอย่าง แก่สาวกทั้งหลาย

2. ทรงสอนโดยใช้อุบาย

3. ทรงสอนโดยวิธีรักตาม ให้อยอมรับหรือเห็นจริงด้วยตนเอง เพื่อ เป็นการทดสอบความเข้าใจ และฝึกหัดให้มีผู้อื่นตั้งค้ำใจได้

4. ทรงสอนโดยวิธีเปรียบเทียบ เพื่อให้คำสอนนั้นชัดเจน

5. ทรงสอนโดยใช้เรื่องราวที่ผู้ฟังเข้าใจก็อยู่แล้ว เป็นเครื่องนำทาง ไปสู่ธรรมะ

6. ทรงสอนโดยวิธียกประวัติศาตร์ขึ้นมาเชื่อมโยง

7. ทรงสั่งสอนเทียบเคียงวิชาการต่าง ๆ เหนือที่มีในสมัยนั้น เช่น การรบ การค้า ฯลฯ

8. ทรงสอนโดยใช้สติปัญญาของพระองค์กำกับ เพื่อให้เชื่ออย่าง มั่นกาย และให้หาธรรมะจากสิ่งแวกล้อม

9. ทรงสั่งสอนโดยวิธีเลื่อนความเข้าใจของผู้ฟังเป็นขั้น ๆ ไม่นำ เรื่องที่ยากที่เดี๋ยวมาสอน ถ้าผู้ฟังไม่มีพื้นความเข้าใจเบื้องต้นมาก่อน จะทรงสอนเรื่องราว จากง่ายไปหายาก

10. ทรงสั่งสอนโดยดูความรู้สึกของตัวเองเปรียบเทียบกับคนอื่น เช่น การสอนให้เข้าใจเขามาใส่ใจเรา ไม่ควรเบียดเบียนกัน ควรทำแต่ความดีงามต่อกัน

11. ทรงสอนโดยเน้นให้เห็นว่า เรื่องของพระพุทธศาสนาไม่ใช่เรื่อง สมมติฐาน หรือการนึกคิดเอาเองว่าน่าจะเป็นเช่นนั้น แต่เป็นเรื่องของการค้นพบความจริง โดยใ้ทรงปฏิบัติแล้วจึงนำความที่ค้นพบนั้นมาสั่งสอน เป็นการปฏิเสธการคาดคะเน ทรง วางวิธีพิสูจน์ความจริงด้วยตนเอง

วิธีการสอนของพระพุทธเจ้านี้ แม้ในปัจจุบันก็ยังทันสมัยและใช้ใ้ก็อยู่เสมอ มีใช้เป็นเรื่องอุดมคติหรือสูงลิ้นจึ่งจนไม่สามารถปฏิบัติตามได้

สมทรง ปุณฺณฤทธิ (ม.ป.ป.: 46-48) ได้กล่าวถึงหลักการสอนสี่ธรรม ในปัจจุบันว่า

1. การสอนให้เกิดการเรียนรู้ หมายถึง การที่ผู้เรียนนำความรู้ไปใช้ ให้เกิดผลดีขึ้น ถ้าสอนแล้วปรากฏว่าผู้เรียนไม่มีอะไรเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้น ทั้งใน

ก้านนิสัยและการกระทำแล้ว นับได้ว่าการสอนนั้นสูญเปล่าไม่ก่อให้เกิดประโยชน์แต่อย่างใด

2. ครูผู้สอนจะต้องรู้ว่า เรื่องที่จะสอนนั้นมีเป้าหมายอย่างไร ต้องเข้าใจวิธีการที่จะนำไปสู่เป้าหมายนั้น ๆ ไม่ใช่ยัดยัดความรู้แล้วสอนไปตามนั้น ผู้เรียนจะเกิดความเบื่อหน่ายเพราะคิดว่า เบิกตำราอ่านได้

3. ก่อนสอนควรจะดูความพร้อมของผู้เรียน ถ้าผู้เรียนยังไม่พร้อมที่จะเรียนก็ยังไม่ควรสอน การที่ผู้เรียนจะพร้อมได้นั้นต้องอาศัยการรู้อยู่ ครูจะต้องมีกลยุทธ์ต่าง ๆ ที่จะสร้างความพร้อมให้แก่ผู้เรียนด้วย

4. ในการสอนจะต้องคำนึงว่า ผู้เรียนแต่ละคนมีความแตกต่างกัน ทั้งในด้านสติปัญญา ความสนใจ ความถนัด และความสามารถ การสอนจึงต้องคำนึงถึงผู้เรียนเป็นสำคัญ

5. เมื่อสอนจบแล้วควรมีการวัดผลด้วย

6. การเรียนรู้ ทำให้เกิดความรู้ ทักษะ และทัศนคติ ซึ่งจะเกิดขึ้นได้ต้องอาศัยการฝึกฝนอยู่เสมอ

7. กลวิธีการสอน ผู้สอนควรเลือกใช้วิธีการสอนอื่น ๆ นอกจากการบรรยายและการให้นักเรียนจด กล่าวคือ เชิญวิทยากรมาบรรยาย การปฏิบัติจริง เช่น สวมบทบาท แพล จดนิทรรศการธรรมะเพื่อชีวิต อภิปราย สนทนาเป็นกลุ่ม แต่งและร้องเพลง ธรรมะแล้วช่วยกันสรุปว่าให้แนวคิดอะไร ทำสมาธิภาวนา ให้นักเรียนเล่าเรื่องที่ใคร่พบเห็น และบอกวิธีจัดการแก้ปัญหาในเรื่องนั้น ๆ ประกาศค่าประพันธ์และเรียงความเกี่ยวกับศาสนา จัดทัศนศึกษา รวบรวมเหตุการณ์ในชีวิตประจำวันจากเอกสาร หนังสือพิมพ์ แล้วให้นักเรียนช่วยกันชี้ข้อดีข้อด้อย เล่านิทานธรรมะโดยครูหรือนักเรียนก็ได้ และสรุปข้อคิดที่ได้จากนิทานนั้น ปฏิบัติจริงเกี่ยวกับพิธีกรรม สอนโดยใช้อุปกรณ์การสอน ฯลฯ

✓ ถอดถ้อยคำ สามะสุทธิ (2525: 217-220) ได้กล่าวถึงเรื่องการพัฒนาการสอนคือธรรมะไว้ว่า ส่วนมากมุ่งแต่ปรับปรุงในค่านเนื้อหา ดังนั้นผลที่เกิดขึ้นมักจะเป็นเชิงปริมาณ คือเด็กเบื่อหน่าย ซึ่งการพัฒนาที่แท้จริงคือการเปลี่ยนแปลงวิธีการสอน เช่น ครูควรสนใจที่จะรับฟังความคิดเห็นของนักเรียนว่ามีความเข้าใจเกี่ยวกับหลักธรรมต่าง ๆ เป็นอย่างไร วิธีนี้จะช่วยให้ครูได้ทราบแนวคิดของนักเรียนและมีโอกาสได้แก้ไขความคิดของนักเรียนที่ถูกมองมากขึ้น ในการแก้ไขและชี้แจงนักเรียนจะต้องทำโดยใช้เมตตาธรรมที่มีอยู่ในใจเป็นหลัก เด็กที่มีความเข้าใจคลาดเคลื่อนนั้นครูไม่ควรประนามหรือว่ากล่าวว่า เลวทราม

เพราะเด็กอาจจะมีความเข้าใจคำว่า "ศาสนา" ต่างไปจากครูสอนได้

นอกจากนี้การที่จะทำให้เด็กมีความกล้าที่จะทำในสิ่งที่ถูกต้อง ครูทุกคนและทุกฝ่ายในโรงเรียนจะต้องแสดงให้เด็กเห็นว่า คุณธรรมต่าง ๆ นั้นปฏิบัติได้จริง และได้ผลดีจริง กล่าวคือต้องทำโรงเรียนให้เป็นอาศรมของคุณงามความดีทั้งหลาย คนที่ประพฤติดีจะต้องได้รับการยกย่อง

การประพฤติธรรมของครูนั้นที่สำคัญจะต้องทำให้เด็กเห็น คือการไม่เป็น ผู้เห็นแก่ได้ ดำรงชีวิตด้วยความสันโดษยินดี และพอใจในฐานะและอาชีพของตน ถ้าครูทำเช่นนี้ได้เด็กจะยอมรับและนับถือครู จะมองเห็นอาณาเขตของธรรมะ และรักโรงเรียนขึ้นอีกมาก แม้ว่าจะออกไปสู่โลกภายนอก ไปพบกับความเลวร้ายอย่างไรก็อดทนไม่ย่อห่อ เพราะเคยพบด้วยตนเองว่า เมื่อประพฤติธรรมแล้วจะได้รับความสุขจากการประพฤติธรรม สิ่งที่สำคัญคือในการอบรมสั่งสอนจะได้ผลต่อเมื่อครูกับนักเรียนมีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน โดยครูให้ความรักและเมตตา มีความสุภาพกับนักเรียน นักเรียนก็จะรักเคารพ และเกรงใจครู สำหรับนักเรียนนั้นย่อมรู้ว่าอะไรคืออะไร แต่เด็กไม่สามารถนำมาปฏิบัติได้อย่างสม่ำเสมอ เนื่องจากเด็กไม่รู้จักวิธีการควบคุมตนเอง ดังนั้นครูควรจะต้องฝึกให้เด็กรู้จักการควบคุมตนเอง พร้อมกับเนื้อหาคุณธรรมด้วย

เนื่องจากการปรับปรุงการจัดการศึกษาวิชาพระพุทธศาสนาที่ผ่านมามีให้เห็นเรื่องการปรับปรุงด้านเนื้อหาเป็นสำคัญ (กฤตินิพนธ์ สามะพุทธิ 2525: 217) ดังนั้นจึงทำให้การจัดการศึกษาวิชาพระพุทธศาสนายังไม่ประสบผลสำเร็จเท่าที่ควร และพระมหาดวงค์ จิตตโสภโณ (ม.ป.ป.: 41-42) ได้กล่าวถึงเหตุที่การเรียนการสอนศีลธรรมไม่ค่อยได้ผลเพราะ

1. ผู้สอน ไม่ทราบซึ่งธรรมะพอ ทำให้วิธีสอนน่าเบื่อ ครูบางคนไม่เป็นแบบอย่างที่ดีจึงทำให้เด็กขาดศรัทธา และได้เสนอทางแก้ไขไว้คือ ต้องอบรมครูศีลธรรมให้มีความซาบซึ้งในธรรมะพอ สถาบันที่ผลิตครูควรให้วิชาศีลธรรมเป็นวิชาเอก ผู้จะเป็นครูจะต้องประพฤติคนดี

2. ตำราเรียน ใช้ภาษาพูดไม่ร่วมสมัยกับนักเรียน ไม่เข้าใจให้อ่าน บางเรื่องเด็กคิดว่าเรียนซ้ำซ้อนแม้เนื้อหาจะเพิ่มก็ตาม ไม่มีการเน้นหรือให้เด็กเห็นคุณค่าว่าเรียนแล้วได้อะไรนอกจากอ่านเพื่อรู้ไว้สอยใจเพื่อได้คะแนนเท่านั้น ได้เสนอทางแก้ไข

ปัญหา คือ ท้องปฏิรูปตำราเรียนใหม่โดยใช้ภาษาร่วมสมัยกับผู้เรียน ในมีภาพประกอบเพื่อ
เร้าความสนใจเด็ก

3. วิธีสอน ชำกการปฏิบัติ ใค้แกทองจำ ทำให้สื่อธรรมไม่เข้าสู่
จิตใจ มุ่งการท่องเพื่อคะแนน เรื่องที่สอนบางเรื่องเป็นเรื่อที่ไกลตัว เด็กไม่เห็น
คุณค่าว่าเรียนแล้วใค้อะไร จึงไม่สนใจ ทั้งการสอนก็ไม่เข้ากับภาวะปัจจุบัน ชำกการ
เปรียบเทียบให้เกิดความกระจ่าง ใค้เสนอทางแก้ไขเกี่ยวกับเรื่อนี้ไว้ว่าต้องจัดทำคู่มือครู
ที่จะช่วยใค้เห็นว่าวิธีสอนสื่อธรรมเป็นเรื่อง่าย ๆ ในการอบรมแต่ละครั้งควรมีการสาธิต
การสอนใค้ดูด้วย

4. ผลักสูตร เนื้อทามากเกินไป เน้นแค่ทฤษฎี แต่ปฏิบัติไม่ใค้ ใค้
เสนอแนวทางแก้ไขเกี่ยวกับเรื่อนี้ไว้ว่า

4.1 ผลักสูตรควรจะสอดคล้องกันทุกระดัชั้น

4.2 ต้องแก้ไขเรื่อคะแนน และควรมีทองจริยธรรมเพราะ
สิ่งแนวล้อมที่ค้ยอมช่วยใค้เกิดผลสำเร็จไปแล้วครั้งหนึ่ง

4.3 ควรกำหนดคะแนนความประพฤติเป็นสำคัญ ถ้าเหลือไม่ถึง
50% ไม่ควรใค้มีสิทธิสอบ

เจมส์ อาร์ คอฟ (James R. Kphoff, 1981: 23-27) ใค้ใค้
ข้อคิดเห็นเกี่ยวกับ "การสอนศาสนา" (Teaching about Religion) ว่า
ครูสอนศาสนาใค้เหมือนกับครูโดยทั่วไปที่ค้ต้องมีคุณสมบัติของความ เป็นครูพร้อม ค้ต้องเป็น
คนที่ควบคุมอารมณ์ใค้ มีน้ำเสียงดี ต้องใค้รับประกาศนียบัตรในการที่จะเป็นครูสอนศาสนา
โดยรัฐ เป็นผู้ออกใค้ ครูต้องรู้จักเลือกเนื้อหาใค้เหมาะสมกับระดัอายุของนักเรียน ต้องมี
ความรู้ความจิดวิทยาพัฒนาการ และรู้วิธีสอนใค้เหมาะสมกับระดัวุฒิภาวะของเด็ก ต้องมี
ความรู้ใค้การใช้สื่อการสอน ต้องมีความรู้ใค้เพียงทอในค้ำนศาสนา เช่น ในค้ำนพิธี
ต่าง ๆ สัญลักษณ์ต่าง ๆ ทางศาสนา ประวัติศาสตร์ศาสนา นอกจากนี้ใค้จะใช้เพลง
ละคร เรื่อเล่า การใค้บทบาทสมมุติ เจมส์ อาร์ คอฟ (James R. Kphoff)
ค้คิดว่าผู้สอนในระดัมัธยมศึกษาไม่จำเป็นต้องจบปริญญาเอกเกี่ยวกับศาสนา และไม่จำเป็น
ต้องรู้คัมภีร์ไบเบิ้ล (Bible) ทั้งหมด

ในการสอนศาสนาที่มีคนหลายศาสนาเรียนรวมกัน ครูสอนศาสนาที่ค้จะต้อง
ประเมินคุณค่าของนักเรียนทุกคนอย่างเท่าเทียมกัน โดยไม่ค้ำนถึงเชื้อชาติ เพศ ศาสนา

และความประหลาดของผู้สอนวิชานั้น ๆ ก็ควรเป็นตัวอย่างที่ดีให้นักเรียนเห็นด้วย ในการถามปัญหาผู้สอนจะต้องใช้หลักการตั้งคำถามหลาย ๆ อย่างที่จะทำให้นักเรียนรู้จักคิด เป็นคำถามที่สั่งขึ้นเพื่อต้องการความคิดเห็น ต้องการการโต้ตอบ และควรมีการประเมินผล ครูจะต้องหลีกเลี่ยงการใช้คำถามที่ถามปัญหาเกี่ยวกับข้อเท็จจริง คำถามประเภทถูกผิด เพราะจะมีผลและไม่นำไปสู่เป้าหมายที่ต้องการคือให้เกิดความคิด นอกจากนี้ครูจะต้องยอมรับความรู้สึกล่าง ๆ ของเด็ก พฤติกรรมของครูมีผลสำคัญต่อการเรียนรู้ของนักเรียน ครูจะต้องเปิดใจกว้างให้นักเรียนแสดงความคิดเห็น ลักษณะการจัดโต๊ะในห้องเรียนมีผล ทำให้การอภิปรายเพิ่มขึ้นหรือลดลง การจัดห้องเรียนเป็นรูปแบบตัวยู (U) และตัววี (V) หรือจัดโต๊ะเป็นวงกลมจะช่วยให้เกิดมีการอภิปรายอย่างไต่ถาม จะเป็นการช่วยส่งเสริม การเรียนเนื้อหาและการพัฒนาทัศนคติ

สิ่งสำคัญในการเรียนการสอนศาสนา คือ ในการเปรียบเทียบและการโต้แย้ง เกี่ยวกับเรื่องศาสนาเป็นวิธีที่เป็นประโยชน์แต่จะต้องทำด้วยความระมัดระวังเป็นพิเศษ ครูต้องเปิดโอกาสให้นักเรียนแสดงความคิดเห็น ครูต้องไม่มีอคติต่อศาสนาที่สอน และต้องตั้งเป้าหมายและขอบเขตของตนเอง เพราะเป็นไปไม่ได้ที่จะสอนไ้ครบถ้วนทุกประเด็นที่มีอยู่ทั้งหมดได้ ดังนั้นกล่าวได้ว่าทักษะในการสอนวิชาพระพุทธศาสนาในโรงเรียนรัฐบาล เป็นสิ่งสำคัญ เป็นเรื่องที่ยากที่จะเข้าใจ ศาสนาต้องเข้าใจอย่างลึกซึ้ง และต้องใช้ วิธีสอนหลาย ๆ วิธี สิ่งเหล่านี้มีผลต่อความสำเร็จในการเรียนการสอนศาสนา ดังนั้นใน โรงเรียนรัฐบาลผู้สอนศาสนาจะต้องได้รับการอบรมเพื่อได้ไปประกาศนียบัตรรับรอง จึง จะได้รับความไว้วางใจจากผู้เรียน

จากแนวคิดต่าง ๆ แสดงให้เห็นว่าค่านิยมการเรียนการสอนเป็นปัจจัยสำคัญ ปัจจัยหนึ่งที่จะช่วยให้การจัดการศึกษาวิชาพระพุทธศาสนาประสบผลสำเร็จได้ นอกจากนี้ ผู้สอน ตำราเรียน หลักสูตร ก็เป็นส่วนประกอบสำคัญอีกด้วย แม้แต่สิ่งเหล่านี้เป็น แนวคิดที่ให้ประโยชน์ต่อการวิจัย เรื่องสภาพการจัดการศึกษาวิชาพระพุทธศาสนาในระดั บมัธยมศึกษาตอนปลายเป็นอย่างมาก

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยครั้งนี้

1. งานวิจัยภายในประเทศ

1.1 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับปัญหาการสอนศีลธรรมในสถานศึกษา

ปราณี วิฑูรวานิชย์ (2514: 69-72) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การสอนศีลธรรมในโรงเรียนอาชีวศึกษาชั้นสูง มีความมุ่งหมายเพื่อศึกษาข้อเท็จจริงเกี่ยวกับปัญหาและอุปสรรคที่ครูและนักเรียนในโรงเรียนอาชีวศึกษาชั้นสูงประสบอยู่ ตลอดจนความคิดเห็นและข้อเสนอแนะของครู และนักเรียน เกี่ยวกับการเรียนการสอนวิชาศีลธรรม โดยมีกลุ่มตัวอย่างคือ ครู 20 คน และนักเรียน 400 คน ในโรงเรียนอาชีวศึกษาชั้นสูง 16 แห่ง ผลการวิจัยพบว่า ครูส่วนใหญ่ชอบสอนวิชาศีลธรรม และทั้งความมุ่งหมายเพื่อเน้นค่านิยมปฏิบัติ แต่นักเรียนส่วนใหญ่ร้อยละ 85.00 ไม่ชอบเรียน โดยให้เหตุผลว่า เป็นวิชาที่จำสัณย ไม่สามารถนำไปประกอบอาชีพได้ ครูส่วนใหญ่เห็นว่าเนื้อหาเหมาะสมแล้ว แต่นักเรียนเห็นว่าควรจะเรียนหลักธรรมะ และพุทธภาษิตเพิ่มขึ้น ส่วนพุทธประวัติควรคัดออกไป ครูส่วนใหญ่ยังคงสอนโดยการบรรยาย หรืออธิบาย นักเรียนร้อยละ 80.00 เห็นว่าครูไม่เคยจัดกิจกรรมเลย และใช้อุปกรณ์การสอนน้อยมาก ครูร้อยละ 87.00 เน้นการวัดผลตามการจดจำเนื้อหา จึงไม่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์การสอน

พรเลขา ศุภารักษ์ (2518: 128-132) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การสอนวิชาศีลธรรมในระดัประถมศึกษาชั้นมัธยมศึกษา โดยม่วัดดูประสงคเพื่อศึกษาข้อเท็จจริงเกี่ยวกับปัญหาและอุปสรรคของการเรียนการสอนวิชาศีลธรรม ที่อาจารย์และนักศึกษาวិทยาลัยครูประสบอยู่ ตลอดจนความคิดเห็นและข้อเสนอแนะของอาจารย์และนักศึกษาเกี่ยวกับ การปรับปรุงการเรียนการสอนวิชาศีลธรรมในระดัประถมศึกษาชั้นมัธยมศึกษา โดยมีกลุ่มตัวอย่างคือ ผู้สอนวิชาศีลธรรมทุกคนในวิทยาลัยครู 10 แห่ง รวม 23 คน และนักศึกษาคณะมัธยมศึกษาชั้นมัธยมศึกษา ในวิทยาลัยครูแห่งเดียวกัน จำนวน 374 คน ผลการวิจัยพบว่า อาจารย์และนักศึกษาชอบสอนและชอบเรียนวิชาศีลธรรม โดยเห็นว่าเป็นประโยชน์ในการช่วยพัฒนาจิตใจของเยาวชนและสามารถนำไปปฏิบัติในชีวิตประจำวันได้ ส่วนใหญ่ใช้การสอนแบบบรรยายและอภิปราย

วิธีสอนใหม่ ๆ มีน้อยมาก อุปกรณ์การสอนมีไม่เพียงพอ ทำให้การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนมีน้อย ปัญหาและอุปสรรคสำคัญในการเรียนการสอนวิชาศีลธรรม เรื่องความลำคัม ไค้แก่ อาจารย์ขาดเทคนิคการสอนที่ดี วิทยาลัยขาดห้องอุปกรณ์และแหล่งค้นคว้าหาความรู้ เนื้อหาหลักสูตร และการกำหนดเวลาเรียนไม่เหมาะสม นักศึกษายางส่วนยังมีทัศนคติไม่ค้ต่อวิชานี้

วันที่ วัฒนาประสิทธิ์ (2518: 64-68) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ปัญหาการสอนศีลธรรมในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา ปัญหาทั่วไปเกี่ยวกับการสอนศีลธรรมในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น เพื่อเป็นแนวทาง ในการปรับปรุงการเรียนการสอนวิชาศีลธรรมในชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นให้มีประสิทธิภาพ ยิ่งขึ้น โดยมีกลุ่มตัวอย่างคือ ผู้บริหาร 18 คน ครูผู้สอนศีลธรรม 40 คน และ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น 368 คน ในโรงเรียนรัฐบาล 10 แห่ง และโรงเรียน ราษฎร์ 10 แห่ง ในเขตการศึกษา 1 ผลการวิจัยพบว่า ผู้บริหารประสบปัญหามาก ในเรื่องการสนับสนุนให้ครูได้ใช้วิทยากรและเรื่องงบประมาณที่ทางโรงเรียนจ้กให้ แต่ักเรียนมีปัญหามากในเรื่องจำนวนนักเรียนในแต่ละห้องมากเกินไป ครูและนักเรียน เห็นพ้องกันว่า เอกสารประกอบการเรียนการสอนศีลธรรมเป็นปัญหามาก สำหรับ ผู้บริหารมีความเห็นว่าอัตราเวลาเรียน หลักสูตร และแบบเรียน เป็นปัญหาพอประมาณ เกี่ยวกับวิธีสอน ทั้งผู้บริหารและครูมีปัญห่าปานกลาง แต่ักเรียนกลับเห็นว่า มีปัญหามาก ในเรื่องการมีส่วนร่วมในการวางแผน และการจัดกิจกรรม ผู้บริหารและครูมีปัญหามาก ในปริมาณอุปกรณ์ที่โรงเรียนมีอยู่ นอกจากนี้ครูยังมีความเห็นสอดคล้องกับักเรียนอีกว่า ครูไม่ใคร่ได้ใช้อุปกรณ์ประกอบการสอน ครูมีปัญหามากในการสร้างข้อสอบที่มีคุณภาพดี นอกจากนี้ครูยังมีความเห็นตรงกับักเรียนอีกว่า เรื่องข้อสอบวัดความเข้าใจและการนำไปใช้ ข้อสอบวัดความคิดและเหตุผล และคะแนนของวิชาศีลธรรม เป็นปัญหามาก ใน เรื่องการจัดตั้งชุมนุมที่เกี่ยวข้องของทางศีลธรรม และเรื่องการเงินนั้น ทั้งผู้บริหาร ครู และนักเรียน มีความเห็นสอดคล้องกันว่าเป็นปัญหามาก ผู้บริหารและนักเรียนมีความเห็น ตรงกันว่า ความคิดริเริ่มของครูเป็นปัญหามาก

อารยา เกษมณี (2518: 67-73) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ปัญหา การสอนศีลธรรมในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายสายสามัญในกรุงเทพมหานคร โดยมี

วัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัญหาทั่วไปเกี่ยวกับการเรียนการสอนวิชาศีลธรรมในชั้นมัธยมศึกษา
ตอนปลายให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น โดยมีกลุ่มตัวอย่างคือ ผู้บริหารโรงเรียน 20 คน
ครูผู้สอนวิชาศีลธรรมชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย 34 คน และนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา
ตอนปลาย 400 คน ในโรงเรียนรัฐบาล 10 แห่ง โรงเรียนราษฎร์ 10 แห่ง รวม
20 โรงเรียน ผลการวิจัยพบว่า ครูมีปัญหามากในเรื่องการสนับสนุนให้ครูได้รับความรู้
เพิ่มเติมโดยการอบรม ข้าราชการครูและนักเรียนมีความเห็นว่า การสนับสนุนในการให้ครูได้ใช้
วิทยากร และทัศนคติของผู้บริหารที่มีต่อวิชาศีลธรรมเป็นปัญหามาก ครูและนักเรียน
เห็นพ้องกันว่า แบบเรียนมีเนื้อหาแคบ ภาพประกอบในแบบเรียน คำถาม แบบฝึกหัด
และข้อเสนอแนะเป็นปัญหาขาด เกี่ยวกับวิธีสอน ครูมีความเห็นว่า การจัดเนื้อหาและ
อุปกรณ์ให้สัมพันธ์กัน การกระตุ้นให้นักเรียนแสดงความคิดเห็น เป็นปัญหาขาด นอกจากนี้
ครูและนักเรียนมีความเห็นตรงกันว่า การนำวิธีสอนใหม่ ๆ มาใช้เป็นปัญหาขาด
นักเรียนมีความเห็นว่า การให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการวางแผนและการจัดกิจกรรม
การใช้วิทยากร เป็นปัญหาขาด ส่วนผู้บริหารมีความเห็นว่า ปัญหาเกี่ยวกับวิธีสอนเป็น
ปัญหาปานกลาง ครูและนักเรียนเห็นพ้องกันว่า ปริมาณอุปกรณ์ที่โรงเรียนมีอยู่ และ
เรื่องความสามารถในการทำอุปกรณ์ เป็นปัญหาขาด นอกจากนี้นักเรียนยังมีความเห็นว่า
ความสะดวกในการใช้อุปกรณ์ เป็นปัญหาขาดอีกด้วย ผู้บริหาร ครู และนักเรียน มีความ
เห็นสอดคล้องตรงกันว่า ข้อเสนอวัดความคิดและเหตุผล ข้อเสนอวัดความเข้าใจและการนำ
ไปใช้ เป็นปัญหาขาด นอกจากนี้ครูมีความเห็นว่า การสร้างข้อสอบที่มีคุณภาพดี เป็น
ปัญหาขาด และสำหรับนักเรียนมีความเห็นว่า การให้คะแนนค่าตอบแทนนักเรียน เป็นปัญหา
ขาด ในเรื่องความร่วมมือในการจัดกิจกรรมของชุมนุม เป็นปัญหาขาดสำหรับครู แต่
นักเรียนมีความเห็นว่า การจัดตั้งชุมนุมที่เกี่ยวข้องของทางศีลธรรมและเรื่องการเงิน เป็น
ปัญหาขาด ผู้บริหาร ครู และนักเรียน มีความเห็นตรงกันว่า เรื่องบุคลิกภาพของครู
เป็นปัญหาพอประมาณ

กาญจนา เวชยนต์ (2525: 100-102) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง
ความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาการเรียนการสอนจริยศึกษาของครูสังคมศึกษาและนักเรียนชั้น
มัธยมศึกษาปีที่สี่ในกรุงเทพมหานคร โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความคิดเห็นเกี่ยวกับ
ปัญหาการเรียนและการสอนจริยศึกษาของครูสังคมศึกษาและนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่สี่

ในกรุงเทพมหานคร ในค้ำนวัตดุประสงค์ เนื้อหาวิชา กิจกรรมการเรียนการสอน
 สื่อการเรียนการสอน การวัดและการประเมินผล เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นเกี่ยวกับ
 ปัญหาการเรียนการสอนจริยศึกษา ระหว่างครูผู้สอน และนักเรียนในชั้นมัธยมศึกษาปีที่สี่
 ในกรุงเทพมหานคร โดยมีกลุ่มตัวอย่างคือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่สี่จำนวน 600 คน
 และครูผู้สอนวิชาสังคมศึกษา (ส.402) ทุกคน จำนวน 50 คน จากโรงเรียนรัฐบาล
 30 แห่ง โรงเรียนราษฎร์ 10 แห่ง ผลการวิจัยพบว่า ค้ำนวัตดุประสงค์ ครูผู้สอน
 วิชาสังคมศึกษามีความคิดเห็นว่าเป็นปัญหาปานกลาง ค้ำนเนื้อหาวิชา ครูผู้สอนวิชา
 สังคมศึกษามีความคิดเห็นว่าเป็นปัญหาปานกลาง แต่นักเรียนมีความคิดเห็นว่าเป็นปัญหา
 น้อย ค้ำนกิจกรรมการเรียนการสอน ครูผู้สอนวิชาสังคมศึกษาและนักเรียนมีความคิดเห็น
 ว่าเป็นปัญหาปานกลาง ค้ำนสื่อการเรียนการสอน ครูผู้สอนวิชาสังคมศึกษาและนักเรียนมี
 ความคิดเห็นว่าเป็นปัญหาปานกลาง ค้ำนการวัดและประเมินผล ครูผู้สอนวิชาสังคมศึกษา
 และนักเรียนมีความคิดเห็นว่าเป็นปัญหาปานกลาง ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของ
 ครูผู้สอนวิชาสังคมศึกษาและนักเรียนเกี่ยวกับปัญหาการเรียนการสอนจริยศึกษาโดยส่วนรวม
 แล้วไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

กองวิจัยการศึกษา (2527: 15-24) ไคศึกษาวิจัยเรื่อง
 การประเมินหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้นพุทธศักราช 2521 กลุ่มวิชาสังคมศึกษา (ศีลธรรม
 พุทธศาสนา จริยธรรม และประวัติศาสตร์ไทย) โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา หลักสูตร
 มัธยมศึกษาตอนต้นเกี่ยวกับวิชาศีลธรรม และประวัติศาสตร์ในค้ำนความพอเพียง ความ
 สัมพันธ์ของจุดหมาย โครงสร้าง เนื้อหาวิชา สื่อการเรียนการสอน ปัญหาการนำหลักสูตร
 ไปใช้ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยคือ กลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิจากคณะกรรมการประเมินหลักสูตร
 ของกระทรวงศึกษาธิการ จำนวน 8 ท่าน กลุ่มครูหัวหน้าหมวดและครูผู้สอน จำนวน
 20 โรงเรียน จาก 5 ภาคภูมิศาสตร์ ภาคละ 2 จังหวัด จังหวัดละ 2 โรงเรียน โดย
 ใช้แบบสอบถาม การสัมภาษณ์ และการสังเกตพฤติกรรม ผลการวิจัยพบว่า ความสอดคล้อง
 ของจุดประสงค์รายวิชา เนื้อหารายบท กิจกรรมการเรียนการสอน และสื่อการเรียน
 การสอนมีความสอดคล้องกันมากเกือบทุกบท ความพอเพียงของเนื้อหาวิชา โดยรวมแล้วมี
 มากเกินไป ทำให้สอนไม่ทันเวลา แต่วิชาศีลธรรม ร้อยละ 8.06 ของผู้สอนตอบว่า
 เนื้อหาทางพุทธศาสนาน้อยเกินไป โดยเฉพาะชั้นมัธยมศึกษาปีที่สาม ควรเพิ่มหลักสูตรของ

พระเทพเจ้า อดุลยประวิติสง ควริใหม่เนื้อหาเกี่ยวกับศาสนาฮินดูในทุกระดับ และ ควริใหม่เป็นวิชาบังคับในทุกระดับชั้นด้วย ศาสนาที่ควรสอนควรเป็นศาสนาที่มีในท้องถิ่น ส่วนมาก การนำหลักสูตรไปใช้ หัวหน้าหมวดและครูส่วนใหญ่มีชั่วโมงสอน 15 - 20 ชั่วโมง และต้องช่วยงานพิเศษอื่นของโรงเรียน การกำหนดเนื้อหาของจุดประสงค์ เรื่องพฤติกรรมทำโดยพิจารณาจากหนังสือคู่มือครู และหนังสือจุดประสงค์เรื่องพฤติกรรม ของกรมวิชาการเป็นหลัก กิจกรรมเสริมหลักสูตรที่จัดกันเป็นส่วนมากคือ วันสำคัญทาง ศาสนา และพิธีสำคัญ การจัดบรรยากาศในโรงเรียนและชั้นเรียนยังทำกันน้อยมาก แหล่งค้นคว้าก็ยังทำกันน้อยมาก ผู้สอนใช้การสอนแบบบรรยาย ผู้สอนส่วนใหญ่ใช้ แบบเรียนและคู่มือครู เป็นสื่อขณะทำการสอน และเป็นผู้สร้างข้อสอบเอง วัดผลโดย ใช้แบบทดสอบที่ครูสร้าง รองลงไปเป็นการสังเกตพฤติกรรมและแบบฝึกหัด การ ส่งเสริมให้ผู้สอนไปร่วมโครงการต่าง ๆ กับสถาบันการศึกษาอื่นมีน้อย ปัญหาและ อุปสรรคในการเรียนการสอนคือ สื่อการเรียนการสอนไม่เพียงพอ เนื้อหามากเกินไป ครูสอนในมหาวิทยาลัยสังคมไม่เพียงพอ

จากผลการวิจัยเกี่ยวกับ เรื่องการเรียนการสอนที่เกี่ยวกับวิชา ศิลปกรรม จะเห็นได้ว่างานวิจัยที่เกี่ยวกับวิธีสอนส่วนใหญ่จะเน้นการสอนที่ปฏิบัติได้ และ พบว่าการที่จะพัฒนาให้เด็กมีศิลปกรรมอันดีงาม มีค่านิยมทางศาสนานั้นวิธีการที่ครูใช้สอน มีส่วนช่วยได้อย่างมาก โดยถ้าครูใช้วิธีสอนที่เหมาะสม ก็จะสามารถพัฒนา ส่งเสริม ศิลปกรรม และค่านิยมทางศาสนาให้เกิดขึ้นในตัวเด็กได้เป็นอย่างดี และยังพบว่า มีอุปสรรคต่าง ๆ ที่ไม่ส่งเสริมให้การเรียนการสอนวิชาศิลปกรรมบรรลุเป้าหมายที่ต้องการ ได้ สิ่งสำคัญสิ่งหนึ่งคือ ทัศนคติของผู้บริหารคือวิชาศิลปกรรม นอกจากนี้ยังพบอีกว่าเด็ก มีทัศนคติไม่คือนวิชาศิลปกรรม ไม่ชอบเรียนเพราะเห็นว่า เป็นวิชาที่ล้าสมัย และชอบเรียน เพราะเป็นวิชาที่นำไปปฏิบัติในชีวิตประจำวัน แต่จากผลการวิจัยในระยะต่อมาพบว่า ปัญหาด้าน การสอนจริยศึกษา และค่านิยมเกี่ยวกับจริยธรรมมีปัญหาน้อยลง

1.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับค่านิยม ปัญหาทางสังคม และความ ประพฤติของนักเรียน

วิระวรวง อามระกิม (2522: 62-65) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ความคิดเห็นเกี่ยวกับค่านิยมทางจริยธรรมของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย โดยมี วัดจุดประสงค์เพื่อศึกษาความคิดเห็นเกี่ยวกับค่านิยมทางจริยธรรมของนักเรียนระดับ

มัธยมศึกษาคอนปลายในกรุงเทพมหานคร ในเรื่องความรับผิดชอบ ความซื่อสัตย์ สุจริต ความกตัญญูตักเวที ความมีระเบียบ วินัย ความเสียสละ ความอดทน ความยุติธรรม ความอุทิศสาคะ การประหยัคและการออม และการเคารพอาวุโส เพื่อศึกษาเปรียบเทียบ ความสัมพันธ์ระหว่างความคิดเห็นเกี่ยวกับค่านิยมทางจริยธรรมของนักเรียนกับ องค์ประกอบต่าง ๆ คือ ฐานะเศรษฐกิจ พื้นฐานการศึกษา ลักษณะอาชีพที่อยู่อาศัย และ การเลี้ยงดูอบรมของบิดามารดา โดยมีกลุ่มตัวอย่างคือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 จากโรงเรียนรัฐบาล โรงเรียนราษฎร์ และโรงเรียนสาธิต จำนวน 6 โรงเรียน จำนวน 445 คน ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนชายและหญิงระดับมัธยมศึกษาคอนปลายใน กรุงเทพมหานคร ส่วนใหญ่มีความคิดเห็นเกี่ยวกับค่านิยมทางจริยธรรม 10 ประการ อยู่ในเกณฑ์ที่น่าพอใจ คือ มีความเห็นด้วยมากที่สุด ในการเปรียบเทียบความคิดเห็น เกี่ยวกับค่านิยมทางจริยธรรมระหว่างนักเรียนชายและหญิง พบว่าไม่มีความแตกต่างกัน และพบว่านักเรียนที่บิดามารดามีฐานะทางเศรษฐกิจ การศึกษา อาชีพ ที่อยู่อาศัย และ ลักษณะการอบรมเลี้ยงดูบุตรต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับค่านิยมทางจริยธรรมแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

วิเชียร พงษ์ประเสริฐ (2526: 78-81) ใคศึกษาวิจัยเรื่อง ความคิดรวบยอดเกี่ยวกับจริยธรรมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ในเขตกรุงเทพมหานคร โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความคิดรวบยอดเกี่ยวกับจริยธรรมระหว่าง นักเรียนชายกับนักเรียนหญิง และนักเรียนที่มีฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมของผู้ปกครอง ต่างกัน โดยใช้แบบสอบถามซึ่งเป็นแบบมาตราส่วนประเมินค่าตามแบบอิกเคอร์ท (Likert Type Scale) เพื่อสำรวจความคิดรวบยอดเกี่ยวกับจริยธรรมของนักเรียน 7 คุณลักษณะทางจริยธรรม ได้แก่ การรักษาระเบียบวินัย ความซื่อสัตย์สุจริต ความ รับผิดชอบ ความสามัคคี ความอุทิศสาคะ ความยุติธรรม ความมีเหตุผล กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ ในการวิจัยคือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ปีการศึกษา 2525 สังกัดกรมสามัญศึกษา ในเขตกรุงเทพมหานคร จำนวน 450 คน ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนในเขตกรุงเทพมหานครมีความคิดรวบยอดเกี่ยวกับจริยธรรมทุกคน ลักษณะทางจริยธรรมอยู่ในระดับที่ ึ่งประสงค์ นักเรียนชายและหญิงมีความคิดรวบยอดเกี่ยวกับจริยธรรมทุกคุณลักษณะทาง จริยธรรมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 นักเรียนที่มีฐานะทาง เศรษฐกิจ และสังคม ของผู้ปกครองต่างกัน มีความคิดรวบยอดเกี่ยวกับจริยธรรม

ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

โสภะ ฐิติกุลชัย (2522: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องการศึกษา วิเคราะห์สาเหตุที่วัยรุ่นระยะกลางในกรุงเทพฯ เห็นทางศาสนา โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อให้ทราบแน่ชัดว่าวัยรุ่นระยะกลางในกรุงเทพฯ เห็นทางศาสนา และเพื่อให้ทราบถึง สาเหตุดังกล่าว เพื่อนำข้อมูลและข้อคิดเห็นต่าง ๆ จากการศึกษาวิเคราะห์สาเหตุปัญหา มาเสนอแนะเพื่อหาทางป้องกันและแก้ไข โดยมีกลุ่มตัวอย่างคือ นักเรียนในกรุงเทพฯ ที่มีอายุระหว่าง 16 - 19 ปี จากโรงเรียนเซนต์สิริอนุสรณ์ สาขิตรามคำแหง สาขิตปทุมวัน พาณิชยการพระนคร วิทยาลัยกุฎบ้านสมเด็จพระเจ้าพระยา และมหาวิทยาลัย ศรีนครินทรวิโรฒวิทยาเขตพลศึกษา รวมจำนวน 884 คน โดยแบบสอบถามเลือกตอบ และปลายเปิด ผลการวิจัยพบว่า วัยรุ่นระยะกลางส่วนใหญ่จะเห็นทางการพึ่งพิงเทศน์ แม้จะมีการชักชวนก็ตาม เนื่องจากไม่มีใครทางบ้านไปฟังเทศน์ ต้องช่วยทำงานบ้าน ฟังแล้วไม่รู้เรื่อง ทำให้เมื่อ ง่วง และมีความรู้สึกว่าเป็นเรื่องของผู้ใหญ่ ส่วนการ ทักทายครู เหตุผลเนื่องจากตื่นสาย กลัวไปโรงเรียนไม่ทัน ทางบ้านไม่มีใครทักทาย ต้องช่วยงานบ้าน และมีความเห็นว่าเป็นเรื่องของผู้ใหญ่ ในด้านการศึกษาหาความรู้ เกี่ยวกับศาสนา ส่วนใหญ่จะไม่สนใจ เนื่องจากไม่สนุก ไม่น่าสนใจ เหมาะสำหรับผู้ใหญ่ ไม่มีเวลา และไม่ศรัทธาที่จะศึกษา กิจกรรมที่วัยรุ่นเลือกกระทำในวันสำคัญทางศาสนา คือทำธุระส่วนตัวให้เรียบร้อย พักผ่อนอยู่กับบ้าน ช่วยทำงานบ้าน ทำการบ้าน หรือไป เที่ยวกับเพื่อนฝูง สิ่งที่วัยรุ่นระยะกลางมักจะนึกถึงเมื่อเกิดความรู้สึกท้อแท้หรือเป็นทุกข์ใจ คือ บิคารมารคา ครูอาจารย์ พระเจ้า และสุดท้ายคือพ่อแม่ และสิ่งที่นึกถึง มากที่สุดเมื่อมีความสุขคือ บิคารมารคา รองลงมาคือเพื่อนและแฟน และอันดับสุดท้ายคือ พระเจ้า ในการระหว่าความวิตกวัยรุ่นก็นึกถึงบาปบุญคุณโทษ แต่ทั้ง ๆ ที่นึกก็ยังกระทำ ความผิดเพราะความไม่เชื่อเรื่องบาปบุญคุณโทษคิดว่าเป็นเรื่องหลอกเด็ก ไม่เคยเห็น คนทำก็แล้วไค้ มีแค่ทำชั่วแล้วไค้ จึงไม่ศรัทธาในเรื่องบาปบุญคุณโทษ ✓

นิภา พงศ์วิรัตน์ (2520: 49-59) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "การศึกษาปัญหาทางสังคมของเด็กวัยรุ่นตอนต้นในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัด กรมสามัญศึกษา ในส่วนกลาง โดยมีวัตถุประสงค์ที่จะศึกษาปัญหาค้นการเมือง ศาสนา วัฒนธรรม และสัมพันธ์ภาพของเด็กวัยรุ่นในโรงเรียนมัธยมในส่วนกลาง กลุ่มประชากร ที่ศึกษาเป็นนักเรียนชาย-หญิง อายุ 13 - 16 ปี จำนวน 316 คน ซึ่งกำลังเรียนอยู่ใน

ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 - 3 ปีการศึกษา 2519 ในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัด กรมสามัญศึกษา จำนวน 9 โรงเรียน ในเขตกรุงเทพมหานครและจังหวัดในภาคกลาง เครื่องมือที่ใช้เป็นค่าตามแบบมาตราส่วนประเมินค่า ผลการวิจัยพบว่า เด็กวัยรุ่นทุกคน มีปัญหาค่านิยมเมือง ศาสนา และวัฒนธรรมมากเป็นอันดับ 1 ค่านิยมพันธุภาพกับบุคคลภายนอกเป็นอันดับ 2 ค่านิยมพันธุภาพกับบุคคลภายในครอบครัวเป็นอันดับ 3 ค่านิยมธุรกิจและการศึกษาเป็นอันดับสุดท้าย และพบว่าปัญหาเด่นที่สุดคือ ไม่ชอบทำ ความกตัญญูของผู้ใหญ่ เพราะผู้ใหญ่ไม่ฟังความคิดเห็นของเด็ก ไม่กล้าแสดงออกเพราะ ขาดประสบการณ์ อยากให้วัฒนธรรมไทยคงอยู่แต่ไม่รู้ว่าจะทำอย่างไร ไม่ทราบว่า วัฒนธรรมตะวันตกคืออะไร และทำให้เกิดความเสียหายแก่วัฒนธรรมไทยอย่างไร

อรานันท์ บุญประสิทธิ์ (2521: 89-95) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "ความคิดเห็นของครูและผู้บริหารเกี่ยวกับพฤติกรรมที่พึงประสงค์ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในกรุงเทพมหานคร" มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาและเปรียบเทียบความคิดเห็นเกี่ยวกับลักษณะพฤติกรรมที่พึงประสงค์ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา และหาข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนที่ส่งเสริมพฤติกรรมที่เหมาะสมแก่นักเรียน ตัวอย่างประชากรประกอบด้วย ครูผู้สอนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นและตอนปลาย จำนวน 250 คน จากโรงเรียนในเขตกรุงเทพมหานคร 25 โรงเรียน ประกอบด้วย โรงเรียนรัฐบาล โรงเรียนราษฎร์ โรงเรียนสาธิต และผู้บริหารนักเรียนจากโรงเรียนดังกล่าว 250 คน โดยการสุ่มแบบธรรมชา วิเคราะห์ข้อมูลโดยหาค่ามัธยเลขคณิต มัธยเลขคณิตรวม ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานรวม ทดสอบค่า Z-Test และหาค่าร้อยละ ผลการวิจัยพบว่า พฤติกรรมค่านิยมเมือง การปกครอง ศาสนา ระเบียบประเพณีวัฒนธรรมไทย มีความสำคัญมากที่สุด สามารถเข้าร่วมในการปฏิบัติศาสนพิธีได้อย่างเหมาะสมมีความสำคัญน้อยที่สุด ครูและผู้บริหารมีความเห็นว่า สถาบันทางสังคมทุกสถาบันควรร่วมมือในการปรับปรุงพฤติกรรมของเยาวชนอย่างจริงจัง

จากผลการวิจัยที่เกี่ยวกับค่านิยม ปัญหาทางสังคม และความประพฤติของนักเรียน พบว่า เด็กยังเห็นทางศาสนา มีค่านิยมว่าศาสนาเป็นเรื่องของผู้ใหญ่ และเด็กวัยรุ่นยังมีปัญหาค่านิยมศาสนาเป็นอันดับหนึ่ง แต่ผลการวิจัยในระยะต่อมาพบว่า เด็กมี

ค่านิยมทางจริยธรรม และความดีความชอบเกี่ยวกับจริยธรรมทุกคุณลักษณะทางจริยธรรม อยู่ในระดับที่พึงประสงค์ นอกจากนี้ยังพบอีกว่าพฤติกรรมด้านศาสนา เป็นพฤติกรรมที่พึงประสงค์มากที่สุดของผู้ปกครองนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในกรุงเทพมหานคร

2. งานวิจัยในต่างประเทศ

สำหรับงานวิจัยในต่างประเทศที่พอจะเกี่ยวข้องกับงานวิจัยครั้งนี้ มีดังต่อไปนี้

แรมมอน อาร์ ไรค์ (Rammon R. Ried 1965: 77-80)

ได้ศึกษาวิจัยเรื่องค่านิยมเกี่ยวกับการสอนศีลธรรม (Moral and Spiritual Values: "To Teach or Not To Teach?") โดยมีวัตถุประสงค์คือ ทดสอบการสำรวจทัศนคติของครูเกี่ยวกับการสอนศีลธรรมในโรงเรียน โดยผู้วิจัยได้ตั้งสมมติฐานไว้ว่า ครูในโรงเรียนมัธยมมีความคิดเห็นว่าควรจะเน้นเรื่องศีลธรรมจรรยาในการสอนในห้องเรียน ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยครั้งนี้โดยวิธีการสัมภาษณ์ครูในโรงเรียนมัธยม Sandiago ด้วยการสุ่มตัวอย่างจากครูที่สอนในหมวดวิชาต่าง ๆ จำนวน 105 คน เพื่อตามความคิดเห็นของครูเกี่ยวกับการสอนศีลธรรม ผลการวิจัยพบว่า ครูมีความคิดเห็นว่าครูทุกคนควรสอนศีลธรรมจรรยา เพื่อยกระดับจิตใจให้สูงขึ้น การสอนศีลธรรมจรรยาควรจะได้สอนในห้องเรียน ครูหมวดวิชาต่าง ๆ ก็ควรจะแทรกการสอนวิชาศีลธรรมไว้ด้วยในวิชาที่สอน โดยเฉพาะครูที่มีประสบการณ์ในการสอนมากเห็นว่าศีลธรรมนั้นจำเป็นที่จะต้องสอนในห้องเรียน ส่วนครูที่มีประสบการณ์น้อยไม่เห็นด้วยกับการสอนศีลธรรมในห้องเรียน

วิลเลียม แฮร์รี่ ยอนด์ (William Harry Yound 1969:

A5482-A5483) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องการเรียนรู้การสอนศาสนาในวิชาสังคมศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษา (Teaching about Religion in Secondary School: Social Studies) โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อมุ่งที่จะวิเคราะห์ปัญหาทางการสอนศาสนาในวิชาสังคมศึกษาในชั้นมัธยมศึกษา และเสนอแนะหน่วยวิชาการ (Resource Unit) เพื่อสอนเกี่ยวกับศาสนาที่เกี่ยวข้องกับประวัติศาสตร์หรือวัฒนธรรมของโลก โดยใช้วิธีการวิจัยแบบตรวจสอบ และสำรวจปัญหาทางการสอน 3 ชั้น ชั้นแรกผู้วิจัยได้ทำการตรวจสอบอย่างคร่าว ๆ เกี่ยวกับแบบแผนของการสอนศาสนาในประวัติศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาและกฎหมายของสหรัฐอเมริกา รวมทั้งปัญหาการสอนศาสนาพร้อมสมัยด้วย

ขั้นที่ 2 ผู้วิจัยได้ทำการสำรวจลักษณะพื้นฐานและวิธีการสอนวิชาสังคมศึกษา รวมทั้งสำรวจปัญหา และวิเคราะห์ความเข้าใจในการตั้งวัตถุประสงค์ของการสอนศาสนาในเชิงพฤติกรรม ขั้นที่ 3 เป็นการสำรวจปัญหาเกี่ยวกับการศึกษาวิชาสังคมศึกษาในปัจจุบัน โดยเน้นจุดมุ่งหมายของการสอน การพัฒนาหลักสูตรและการสอนให้นักเรียนเกิดความคิดอย่างมีวิจารณญาณ (Reflective Thinking) ผู้วิจัยได้นำผลการศึกษาทั้ง 3 ขั้นนี้มาใช้ในการศึกษาตามวิธีการทางวิทยาศาสตร์เกี่ยวกับการวางแผนการสอนศาสนาต่าง ๆ ของชาวอินเดีย ญี่ปุ่น ตะวันออกกลาง และสหรัฐอเมริกา ข้อเสนอแนะของผู้วิจัยที่ได้จากการวิเคราะห์นี้ สามารถนำมาใช้เป็นแนวทางสำหรับวิธีการเรียนการสอนศาสนาแบบ Inquiry Centered Methods นอกจากนี้ในการสอนศาสนา ครูควรพยายามค้นหาวิธีการส่งเสริมกระตุ้นให้นักเรียนช่วยกันค้นกฎเกณฑ์อย่างกว้าง ๆ เกี่ยวกับศาสนาที่นับถือกันในสังคม ครูควรหลีกเลี่ยงที่จะประเมินผลและเปรียบเทียบคุณความดีของศาสนาแต่ละศาสนาที่แตกต่างกันด้วย

สำหรับงานวิจัยในต่างประเทศ สรุปได้ว่า ครูมีส่วนช่วยในการพัฒนาหรือเสริมสร้างให้เด็กมีศีลธรรมอันดีงาม มีค่านิยมทางศาสนาได้ โดยที่ครูให้ความช่วยเหลือในการกระตุ้นโดยอาศัยการโต้เถียง หรืออภิปราย และครูผู้สอนควรสร้างบรรยากาศที่อบอุ่นและส่งเสริมในค่านิยมจรรยา ทั้งในและนอกห้องเรียน ไม่ใช่เฉพาะแต่ในห้องเรียนเท่านั้น ในเรื่องดังกล่าวนี้นับว่าเป็นประโยชน์ในการที่จะจัดการเรียนการสอนและสภาพแวดล้อมเพื่อเป็นประโยชน์ในการจัดการศึกษาวิชาพระพุทธศาสนาให้บรรลุผลสำเร็จได้ดียิ่งขึ้น

จากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งภายในประเทศและต่างประเทศ จะเห็นได้ว่า การเรียนการสอนศาสนาควรจะทำให้ประสานสัมพันธ์กันใน 3 แนวคิด คือ

1. การจัดให้เรียนวิชาศาสนาโดยตรง
2. การจัดให้วิชาศาสนาสอดแทรกอยู่ในวิชาต่าง ๆ
3. การจัดสอนวิชาศานานอกห้องเรียนเท่าที่สถานการณจะเอื้ออำนวยให้สอนได้

จากที่ได้อ่านงานวิจัยดังกล่าว เห็นว่าเกี่ยวข้องกับและมีประโยชน์ในการเป็นแนวทางในการศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับ เรื่องการจัดการศึกษาวิชาพระพุทธศาสนาเป็นอย่างมาก เพราะเป็นเรื่องเกี่ยวกับปัญหาการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาโดยตรง ซึ่งการวิจัยเกี่ยวกับปัญหาดารเรียนการสอนศีลธรรมนี้ไ้มีผู้ศึกษาไว้อย่างแล้ว สำหรับหลักสูตรใหม่ที่ เป็นวิชาพระพุทธศาสนา ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2527 ยังไม่มีผู้ใดทำการวิจัยมาก่อน และในปัจจุบันก็ได้ให้ความสำคัญของศาสนาเป็นอันมาก โดยในแผนพัฒนาการศึกษา ศาสนา และศิลปวัฒนธรรม ระยะที่ 6 การสอนศาสนา ศีลธรรมให้แก่ประชาชนและเยาวชนทั้งในและนอกระบบโรงเรียนนับ เป็นเป้าหมายสำคัญ เป้าหมายหนึ่ง (พจนม แก้วดำเนต 2528: 21) ดังนั้นผู้วิจัยเห็นว่าการศึกษาวิจัยครั้งนี้จะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งในการที่จะช่วยแก้ปัญหาในการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาอันจะส่งผลไปถึงการแก้ไข ปรับปรุง และส่งเสริมการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาให้ได้ดีและมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย